

הלכות תרומות פרק ד

א. עושה אדם שליח להפריש לו תרומות ומעשרות שנאמר "בן תרימו גם-אתם" (במדבר יח, כח), לרבות את השליח; ואין עושין שליח גוי, שנאמר "גם-אתם" מה אתם בני ברית, אף שלוחכם בני ברית.

ב. חמשה לא יתרמו; ואם תרמו, אין תרומתן תרומה: החרש, והשוטה, והקטן; והנכרי שתרם שלישראל, ואפלו ברשותו; והתורם את שאינו שלו, שלא ברשות הבעלים. אבל התורם משלו על שלאחרים הרי זו תרומה, ותקן פרותיהם; וטובת הנאה שלו, שנותנה לכל כוהן שירצה.

ג. התורם שלא ברשות, או שירד לתוך שדה חברו ולקט פרות שלא ברשות כדי שיקחם ותרם: אם בא בעל הבית ואמר לו, הלך אצל היפות אם היו שם יפות ממה שתרם תרומתו תרומה, שהרי אינו מקפיד; ואם לא היו שם יפות ממה שתרם אין תרומתו תרומה, שלא אמר לו אלא דרך מחוי. ואם בא בעל הבית ולקט והוסיף בין יש לו יפות מהן בין אין לו, תרומתו תרומה.

ד. חמשה לא יתרמו; ואם תרמו, תרומתן תרומה: חרש מדבר ואינו שומע, לפי שאינו שומע הברכה; והאלם ששומע ואינו מדבר והערם, מפני שאינן יכולין לברך; והשכור והסומה, מפני שאינן יכולין לכוון ולהפריש את היפה.

ה. קטן שהגיע לעונת נדרים אף על פי שלא הביא שתי שערות, ולא נעשה גדול אם תרם, תרומתו תרומה, ואפלו בתרומה שלתורה, הואיל ונדריהן והקדשן קיימין מן התורה כמו שבארנו בנדרים.

ו. האומר לשלוחו צא ותרם לי, והלך לתרם, ואינו יודע אם תרם או לא תרם, ובא ומצא כריו תרום אין חזקתו תרום: שאין אומרין באסורין חזקת שליח עושה שליחותו להקל, אלא להחמיר; וחושש שמא אחר תרם, שלא ברשות.

ז. האומר לשלוחו צא ותרם, תורם כדעתו שלבעל הבית: אם היה יודע בו שהוא בעל עין רעה, מפריש אחד מששים; ואם בעל נפש שבעה, מפריש לו אחד מארבעים. ואם אינו יודע דעתו מפריש לו בבינונית, אחד מחמשים.

ח. נתפון לבינונית, ועלתה בידו אחת מארבעים או אחת מששים תרומתו תרומה; ואם נתפון להוסיף על הבינונית, ותרם אפלו אחת מתשעה וארבעים אין תרומתו תרומה.

ט. פרות השתפין חביבין בתרומה ומעשרות שנאמר "מעשרתיכם" (במדבר יח, כח), אפלו שלשנים; והשתפין, אין צריכין לטל רשות זה מזה, אלא כל התורם מהן, תרומתו תרומה.

י. תרם אחד מהן, ובא השני ותרם תרומה, שהרי לא ידע שתרם חברו אם היו ממחין זה על זה, תרומת השני אינה תרומה. ואם לא היו ממחין ותרם הראשון כשעור, אין תרומת השני תרומה; ואם לא תרם הראשון כשעור, תרומת שניהן תרומה.

יא. האומר לשתפו או לבן ביתו או לעבדו ושפחתו, תרם,

והִלְכוּ לַתֵּרֶם, וּבִטֵּל שְׁלִיחוֹתֶן קֹדֶם שִׁיתְּרֻמוּ אִם לֹא שָׁנָה הַשְּׁלִיחַ, תְּרוֹמָתוֹ תְּרוֹמָה; וְאִם שָׁנָה כָּגוֹן שָׁאֵמַר לוֹ תֵּרֶם מִן הַצֶּפֶן, וְתֵרֶם מִן הַדְּרוֹם הוּאִיל וּבִטֵּל שְׁלִיחוֹתוֹ מִקֶּדֶם, אֵינָה תְּרוֹמָה.

יב. אֲרִיס שֶׁתֵּרֶם, וּבָא בַעַל הַבֵּית וְעַכְבֵּי אִם עַד שֶׁלֹּא תֵּרֶם עַכְבֵּי, אֵין תְּרוֹמָתוֹ תְּרוֹמָה; וְאִם מִשְׁתֵּרֶם עַכְבֵּי, תְּרוֹמָתוֹ תְּרוֹמָה. וְהָאֶפְטְרוּפִין תּוֹרְמִין נִכְסֵי יְתוּמִים.

יג. הַגִּנֵּב וְהַגִּזְלָן וְהָאֹנֶס, תְּרוֹמָתָן תְּרוֹמָה: וְאִם הָיוּ הַבְּעָלִים רוֹדְפִין, אֵין תְּרוֹמָתָן תְּרוֹמָה. הֵבֶן וְהַשְּׂכִיר וְהָעֶבֶד וְהָאִשָּׁה, תּוֹרְמִין עַל מֶה שֶׁהֵן אוֹכְלִין; אֲבָל לֹא יִתְּרֻמוּ עַל הַכֹּל, שְׂאִין אָדָם תּוֹרֶם דְּבַר שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ. הֵבֶן בְּשֹׂאוֹכֵל אָבִיו, וְהָאִשָּׁה בְּעִסְתָּהּ תּוֹרְמִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּרָשׁוֹת.

יד. הַפּוֹעָעִים, אֵין לָהֶן רָשׁוֹת לַתֵּרֶם שֶׁלֹּא מִדַּעַת בַּעַל הַבֵּית: חוּץ מִן הַדּוֹרְכִין בַּגֵּת שָׂאֵם יִרְצוּ לְטַמֵּא אֶת הַיֵּין, הָרִי הֵן מְטַמְּאִים אוֹתוֹ מִיָּד; וּלְפִי שֶׁמָּסַר לָהֶן וְהָאֲמִינָם עַל כֶּךָ, הָרִי הֵן כְּשִׁלּוּחִין, וְאִם תֵּרְמוּ, תְּרוֹמָתָן תְּרוֹמָה. וּפּוֹעֵל שָׁאֵמַר לוֹ בַּעַל הַבֵּית, כֶּנֶס לִי גִרְנִי, וְתֵרֶם, וְאַחֲרַי כֶּךָ כֶּנֶס תְּרוֹמָתוֹ תְּרוֹמָה.

טו. הַנִּכְרִי שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוֹמָה מִשְׁלוֹ דִּין תּוֹרָה שְׂאִינָה תְּרוֹמָה, לְפִי שְׂאִינוֹ חֵיב. וּמִדְּבָרֵיהֶן גִּזְרוּ, שֶׁתִּהְיֶה תְּרוֹמָתָן תְּרוֹמָה: גִּזְרָה מִשּׁוֹם בַּעֲלֵי כִּסִּין, שֶׁלֹּא יִהְיֶה זֶה הַמָּמוֹן לְיִשְׂרָאֵל וְיִתְּלָה אוֹתוֹ בְּגוֹי כְּדִי לְפָטְרוֹ. וּבּוֹדֵקִין אֶת הַגּוֹי שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוֹמָה: אִם אָמַר בְּדַעַת יִשְׂרָאֵל הִפְרַשְׁתִּיהָ, תִּנָּתֵן לְכוּהֵן; וְאִם לֹא טְעוֹנָה גְּנִיזָה, שָׂמָא בִּלְבוֹ לְשָׂמִים.

טז. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל גּוֹי שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוֹמָה בַּחוּצָה לְאַרְץ, לֹא גִזְרוּ עָלֶיהָ: מוֹדִיעִין אוֹתוֹ שְׂאִינוֹ צָרִיךְ, וְאֵינָה תְּרוֹמָה כָּלֵל.

יז. הַמִּתְכַּוֵּן לוֹמַר תְּרוֹמָה וְאָמַר מַעֲשֵׂר, מַעֲשֵׂר וְאָמַר תְּרוֹמָה לֹא אָמַר כָּלוּם: עַד שִׁיְהִיָּה פִּיו וְלִבּוֹ שׁוּוִין. הַפְּרִישׁ תְּרוֹמָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, וְלֹא הוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו כָּלוּם הָרִי זֶה תְּרוֹמָה: שְׁנֵאֲמַר "וְנִחַשְׁבַּ לָּכֶם, תְּרוֹמַתְכֶם" (במדבר יח, כז), בְּמַחֲשָׁבָה בִּלְבָד תִּהְיֶה תְּרוֹמָה.

יח. הַמְּפָרִישׁ תְּרוֹמָה עַל תְּנָאִי אִם נִתְקַיֵּם הַתְּנָאִי, הָרִי הִיא תְּרוֹמָה; וְאִם לֹא נִתְקַיֵּם, אֵינָה תְּרוֹמָה. וְכֵן הַמְּפָרִישׁ תְּרוֹמָה אוֹ מַעֲשֵׂרוֹת, וְנִחַם עָלֶיהֶן הָרִי זֶה נִשְׁאָל עָלֶיהֶן לְחַכֵּם וּמִתִּיר לוֹ, כְּדֶרֶךְ שִׁמְתִירִין שְׂאֵר הַנְּדָרִים; וְתַחֲזוֹר חֲלִין כְּמוֹת שֶׁהִיתָה עַד שִׁיְפָרִישׁ פַּעַם שְׁנִיָּה אוֹתָהּ שֶׁהִפְרִישׁ תַּחֲלָה, אוֹ פְּרוֹת אַחֲרוֹת.

יט. הַתּוֹרֶם בּוֹר שְׁלִיין, וְאָמַר הָרִי זֶה תְּרוֹמָה עַל מִנַּת שֶׁתַּעֲלָה שָׁלֵם צָרִיךְ שֶׁתַּעֲלָה שָׁלֵם מִן הַשֶּׁכֶר וּמִן הַשְּׂפִיכָה, אֲבָל לֹא מִן הַטְּמָאָה; וְאִם נִשְׁכְּרָה, אֵינָה מִדְּמַעַת. הַנִּיחָה בְּמָקוֹם שָׂאֵם תִּשְׁכֹּר שֵׁם אוֹ תַתְּגַלְגַּל לֹא תִגִּיעַ לְבוֹר הָרִי זֶה מִדְּמַעַת, שֶׁכְּכֹר נִתְקַיֵּם תְּנָאוֹ.

כ. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַּתְּרוֹמָה גְּדוּלָּה. אֲבָל בַּתְּרוֹמַת מַעֲשֵׂר, שֶׁמִּתֵּר לַתֵּרֶם שֶׁלֹּא מִן הַמָּקָף כִּיּוֹן שֶׁעָלְתָה, נִתְקַיֵּם תְּנָאוֹ; וְהָרִי הִיא תְּרוֹמַת מַעֲשֵׂר וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁכְּרָה אוֹ נִשְׁפָּכָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁנִּטְמָאת.

כא. הָאוֹמֵר שֶׁלְמַעֲלָה תְּרוֹמָה וְשֶׁלְמַטָּה חֲלִין, אוֹ שֶׁלְמַעֲלָה חֲלִין וְשֶׁלְמַטָּה תְּרוֹמָה דְּבָרָיו קִיָּמִין, שֶׁהַדְּבַר תְּלוּי בְּדַעַת הַתּוֹרֶם.

כב. התורם את הגרן צריך שיכון את לבו שתהיה זו תרומה על הפרי, ועל מה שבקטיעין, ועל מה שבצדדין, ועל מה שבתוך התבן; התורם את היקב צריך שיכון את לבו לתרם על מה שבחרצנין, ועל מה שבזוגין; התורם את הבור שליין, צריך שיכון את לבו לתרם על מה שבגפת. ואם לא נתבון, אלא תרם סתם נפטר הכל: שתנאי בית דין הוא, שהתרומה על הכל. התורם כלכלה שלתאנים, ונמצאו תאנים בצד הכלכלה הרי אלו פטורין, מפני שכלבו לתרם על הכל.

הלכות תרומות פרק ה

א. אין תורמין אלא מן היפה, שנאמר "בהרימכם את-חלב, ממנו" (במדבר יח, ל; במדבר יח, לב); ואם אין שם כוהן תורם מן המתקים, אף על פי שיש שם יפה שאינו מתקים. פיצד: תורם תאנים על הגרורות; ובמקום שאין בו כוהן, תורם גרורות על התאנים. ואם רגיל לעשות תאנים גרורות תורם מן התאנים על הגרורות, אפלו במקום שאין בו כוהן.

ב. אבל במקום שיש בו כוהן אין תורמין מן הגרורות על התאנים, אפלו במקום שדרךן לעשות תאנים גרורות. ותורמין בצל שלם, אף על פי שהוא קטן, אבל לא חצי בצל, אף על פי שהוא גדול בכל מקום.

ג. אין תורמין ממין על שאינו מינו, שנאמר "כדגן, מן-הגרן, וכמלאה, מן-היקב" (במדבר יח, כז); ואם תרם, אינה תרומה. הקישות והמלפפון מין אחד, כל מין חטים אחד, כל מין תאנים וגרורות ודבילה אחד; ותורם מזה על זה. וכל שהוא פלאים בחברו לא יתרם מזה על זה, אפלו מן היפה על הרע.

ד. פיצד: היו לו חמשים סאה חטין וחמשים שעורים בבית אחד, והפריש על הכל שני סאין חטין אינן תרומה. וכל שאינו פלאים בחברו, תורם מן היפה על הרע; אבל לא מן הרע על היפה. ואם תרם מן הרע על היפה, תרומתו תרומה חוץ מן הזונין על החטים, מפני שאין הזונין מאכל אדם.

ה. אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו, ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו, ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו שנאמר "כדגן, מן-הגרן, וכמלאה, מן-היקב" (במדבר יח, כז), מן הגמור על הגמור; ואם תרמו, תרומתן תרומה.

ו. מאימתי תורמין את הגרן, משיכבר; כבר מקצת, תורם מן הכבור על שאינו כבור. המכנס שבלים לתוך ביתו לעשותן מלילות, הרי זה תורם מהן שבלים. מאימתי תורמין את הגת, משיהלכו בה שתי וערב; מאימתי תורמין את הזיתים, משיעטנו.

ז. אין תורמין מן הטהור על הטמא; ואם תרם, תרומתו תרומה. והלכה למשה מסיני, שעגול שלדבלה שנטמא מקצתו תורמין לכתחלה מן הטהור שבו על הטמא שבו. ולא העגול בלבד שהוא גוף אחד, אלא אפלו אגדה שלירק, אפלו

עֲרֵמָה שְׁלֹחִים שְׁנֵטְמַאת מְקַצֶּתָּה תוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר שְׁבָה עַל הַטְּמֵא שְׁבָה.

ח. אָבֵל אִם הָיוּ שְׁנֵי עֲגוּלִים אוֹ שְׁתֵּי אֲגָדוֹת אוֹ שְׁתֵּי עֲרֻמוֹת, אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה בְּצִדָּה לֹא יִתְּרֵם מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא לְכַתְּחֻלָּהּ. וְתוֹרְמִין תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא לְכַתְּחֻלָּהּ שֶׁנֶּאֱמַר "אֶת-מִקְדָּשׁוֹ, מִמֶּנּוּ" (במדבר יח, כט), טֵל מִן הַמִּקְדָּשׁ שָׁבוּ.

ט. אֵין תוֹרְמִין מִן הַטְּמֵא עַל הַטְּהוֹר; וְאִם תֵּרֵם בְּשׁוּגֵג, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. בְּמִזִּיד לֹא תִקֵּן אֶת הַשִּׁירִים, וְזֶה שְׁהָרִים תְּרוּמָה; וַיִּחְזֹר וַיִּתְּרֵם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שְׁלֹא יָדַע בְּטְמֵאָה; אָבֵל אִם יָדַע, וְשָׁגַג שֶׁמֶתֵּר לִתְרֵם מִן הַטְּמֵא עַל הַטְּהוֹר הָרִי הוּא כְּמִזִּיד. וְכֵן בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר.

י. אֵין תוֹרְמִין מִן הַמִּחְבֵּר עַל הַתְּלוּשׁ, וְלֹא מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמִּחְבֵּר. פִּיּוּד: הָיוּ לוֹ פְּרוֹת תְּלוּשִׁין, וְאָמַר פְּרוֹת אֵלוֹ יִהְיוּ תְּרוּמָה עַל פְּרוֹת אֵלוֹ הַמִּחְבָּרִים, אֲפֹלוֹ אָמַר לְכַשִּׁיתְלָשׁוֹ, אוֹ שְׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי עֲרוּגוֹת, וְאָמַר פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹאת תְּלוּשִׁין יִהְיוּ תְּרוּמָה עַל פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹאת מִחְבָּרִים, אוֹ שֶׁאָמַר פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹאת תְּלוּשִׁין יִהְיוּ תְּרוּמָה עַל פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹאת תְּלוּשִׁין לֹא אָמַר כָּלֹם.

יא. אָבֵל אִם אָמַר פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹאת תְּלוּשִׁין יִהְיוּ תְּרוּמָה עַל פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹאת לְכַשִּׁיתְלָשׁוֹ, וְנִתְלָשׁוּ הוּאִיל וּבִידוֹ לְתִלְשָׁן, אֵינוֹ מַחְסֹר מַעֲשֵׂה; וְלְכַשִּׁיתְלָשׁוֹ שְׁנִיָּהֶם, דְּבָרֵיו קִיּוּמִין: וְהוּא שְׁיָבִיאוֹ שְׁתִּיָּהֵן שְׁלִישׁ, בְּעֵת שְׁיֵאמַר.

יב. אֵין תוֹרְמִין מִן הַלֵּחַ עַל הַיָּבֵשׁ, וְלֹא מִן הַיָּבֵשׁ עַל הַלֵּחַ; וְאִם תֵּרֵם, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. פִּיּוּד: לִקְט יֶרֶק הַיּוֹם, וְלִקְט מִמֶּנּוּ לְמַחֵר אֵין תוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה, אֲלֹא אִם כֵּן דִּרְכוֹ לְהַשְׁתַּמֵּר שְׁנֵי יָמִים; וְכֵן יֶרֶק שֶׁדִּרְכוֹ לְהַשְׁתַּמֵּר שְׁלוֹשָׁה יָמִים, כְּגוֹן הַמִּלְפֹּנוֹת כָּל שְׁלִקֵּט בְּשִׁלְשֵׁת הַיָּמִים מִצְטָרֵף, וְתוֹרֵם מִזֶּה עַל זֶה. יֶרֶק שֶׁדִּרְכוֹ לְהַשְׁתַּמֵּר יוֹם אֶחָד בְּלִבָּד, וְלִקְט בְּשַׁחֲרִית וְלִקְט בְּעֶרֶב תוֹרֵם מִזֶּה עַל זֶה.

יג. אֵין תוֹרְמִין מִפְּרוֹת שָׁנָה זֹאת עַל פְּרוֹת שָׁנָה שְׁעֵבְרָה, וְלֹא מִפְּרוֹת שָׁנָה שְׁעֵבְרָה עַל פְּרוֹת שָׁנָה זֹאת; וְאִם תֵּרֵם אֵינָה תְּרוּמָה, שֶׁנֶּאֱמַר "שָׁנָה שָׁנָה" (דברים יד, כב).

יד. לִקְט יֶרֶק עָרֵב רֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד שְׁלֹא בָּאָה הַשֶּׁמֶשׁ, וַיִּחְזֹר וְלִקְט אַחֵר שְׁבָאָה הַשֶּׁמֶשׁ אֵין תוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה: שְׁזֶה חֲדָשׁ, וְזֶה יָשָׁן. וְכֵן אִם לִקְט אֶתְרוֹג בְּעָרֵב חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשַׁבָּט עַד שְׁלֹא בָּאָה הַשֶּׁמֶשׁ, וַיִּחְזֹר וְלִקְט אֶתְרוֹג אַחֵר מִשְׁבָּאָה הַשֶּׁמֶשׁ אֵין תוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה: מִפְּנֵי שֶׁאֶחָד בְּתִשְׁרֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשְׂרוֹת תְּבוּאָה וִירִקוֹת וְקִטְנִיּוֹת, וְחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשַׁבָּט רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשְׂרוֹת הָאֵילָן.

טו. אֵין תוֹרְמִין פְּרוֹת הָאֶרֶץ עַל פְּרוֹת חוּצָה לָאֶרֶץ, וְלֹא מִפְּרוֹת חוּצָה לָאֶרֶץ עַל פְּרוֹת הָאֶרֶץ, וְלֹא מִפְּרוֹת הָאֶרֶץ עַל פְּרוֹת סוּרְיָה, וְלֹא מִפְּרוֹת סוּרְיָה עַל פְּרוֹת הָאֶרֶץ. וְלֹא מִפְּרוֹת שְׂאִינָן חִיבִין בְּתְרוּמָה כְּגוֹן לִקְט שְׂכָחָה אוֹ פְּרוֹת שֶׁנִּתְרַמָּה תְּרוּמָתָן, עַל פְּרוֹת שְׂחִיבִין בְּתְרוּמָה, וְלֹא מִפְּרוֹת שְׂחִיבִין בְּתְרוּמָה, עַל פְּרוֹת הַפְּטוּרִין. וְאִם תֵּרֵם, אֵינָה תְּרוּמָה.

טז. הַמִּפְרִישׁ תְּרוּמָה מִמַּעֲשֵׂר רֹאשׁוֹן שְׁלֹא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ, אוֹ

ממעשר שני והקדש שלא נפדו, על פרות אחרות אין תרומתו תרומה.

יז. אין תורמין מדבר שהוא חייב בתרומה מן התורה על דבר שהוא חייב מדבריהן, ולא מן החייב מדבריהן על החייב מן התורה. ואם תרם, תרומתו תרומה; ויחזור ויתרם.

יח. עציץ נקוב, הרי הוא פארץ. וכמה יהיה בנקב כדי שרש קטן, והוא פחות מכזית. זרע תבואה בעציץ שאינו נקוב, והביאה שליש, ואחר כך נקבו, ונגמרה התבואה והוא נקוב הרי היא כצומח בשאינו נקוב: עד שיקבנו, קדם שיביאו שליש.

יט. התורם מפרות הגדלין בארץ על הגדלין בעציץ נקוב, או מפרות עציץ נקוב על הגדלין בארץ תרומתו תרומה. תרם משאינו נקוב על הנקוב, תרומתו תרומה; ויחזור ויתרם. תרם מן הנקוב על שאינו נקוב, תרומתו תרומה; ולא תאכל, עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות ממקום אחר.

כ. התורם מן הדמאי על הדמאי, ומן הדמאי על הודאי תרומה; ויחזור ויתרם, מפל אחד ואחד בפני עצמו. תרם מן הודאי על הדמאי, תרומה; ולא תאכל, עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות.

כא. אין תורמין שבלים על החטים, וזיתים על שמן, וענבים על יין; ואם תרם, אינה תרומה גזרה, שלא יטריח את הכוהן לכתש ולדרך. אבל תורמין שמן על זיתים הנכבשין, ויין על ענבים לעשותן צמוקין; למה זה דומה לתורם משני מינין שאינן פלאים זה בזה, מן היפה על הרע.

כב. וכן תורמין מזיתי שמן על זיתי כבש, אבל לא מזיתי כבש על זיתי שמן; מיין שאינו מבשל על המבשל, אבל לא מן המבשל על שאינו מבשל; מן הצלול על שאינו צלול, אבל לא משאינו צלול על הצלול; מתאנים על גרגרות במנין, מגרגרות על התאנים במדה, אבל לא תאנים על גרגרות במדה, ולא גרגרות על תאנים במנין: כדי שיתרם לעולם בעין יפה. ותורמין חטים על הפת, אבל לא מן הפת על החטים אלא לפי חשבון. ובכל אלו אם תרם, תרומתו תרומה.

כג. אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין, ולא יין על ענבים הנדרכות שזה דומה לתורם מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו. ואם תרם, תרומה; ויחזור ויתרם מן הזיתים והענבים, בפני עצמן. הראשונה מדמעת בפני עצמה, והאוכלה חייב עליה כשאר תרומות גמורות; אבל לא השנייה.

כד. מי שתתן שמן על זיתים שדעתו לאכלן, או זיתים על זיתים ודעתו על הכל לאכילה, או שתתן יין על ענבים שהם לאכילה, או ענבים על ענבים והכל לאכילה, ונמלך לדרכן, ודרך הזיתים והענבים שכבר תרם עליהם אינו צריך לחזור ולתרם.

כה. אין תורמין חמץ על יין, אבל תורמין יין על חמץ שהיין והחמץ, מין אחד הן; היה בלבם לתרם חמץ על חמץ, ונמצא החמץ שתתן יין אינה תרומה. התורם חבית שליין על היין, ונמצאת חמץ אם נודע שהיתה חמץ עד שלא תרמה, אינה

תְּרוּמָה; וְאִם אַחֲרֵי שֶׁתְּרוּמַת הַחֲמִיצָה, הָרִי זוֹ תְּרוּמָה. וְאִם סֶפֶק,
תְּרוּמָה; וַיַּחֲזֹר וַיִּתְּרֶם.

כו. וְכֵן הַתּוֹרָה קִישוֹת וְנִמְצְאָת מָרָה, אֲבִטִּיחַ וְנִמְצָא סְרוּחַ,
אוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ נְקוּרִין, תֵּרֶם חֲבִית שְׁלִיין וְנִמְצְאָת מְגֵלָה שְׁאֶסוּר
לְשִׁתּוֹתָהּ תְּרוּמָה; וַיַּחֲזֹר וַיִּתְּרֶם שְׁנִיָּה. וְאִין אַחַת מִשְׁתִּיָּהּ
מִדְּמַעַת בְּפָנֶי עֲצָמָה, וְהָאוֹכֵל אַחַת מִשְׁתִּיָּהּ אֵינוֹ חַיֵּב חֹמֶשׁ.

כז. פִּיצָד: נִפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחֲלִין, אֵינָה מִדְּמַעַתָּן;
נִפְלָה שְׁנִיָּה לְמָקוֹם אַחֵר, אֵינָה מִדְּמַעַת. נִפְלוּ שְׁתֵּיָּהּ לְמָקוֹם
אֶחָד, מִדְּמַעוֹת כְּקִטְנָה שְׁבִשְׁתִּיָּהּ. וְכֵן אִם אָכַל זֶר שְׁתִּיָּהּ,
מִשְׁלֵם כְּקִטְנָה שְׁבִשְׁתִּיָּהּ וְחֹמֶשָׁה. פִּיצָד הוּא עוֹשֶׂה בְּשִׁתִּיָּהּ
נוֹתֵן לְכוֹהֵן אֶחָד, וְנוֹטֵל מִן הַכוֹהֵן דְּמֵי הַגְּדוּלָּה.

כח. הַבּוֹדֵק אֶת הַחֲבִית, וְהַנִּיחָה לְהַפְרִישָׁה תְּרוּמָה עַל אַחֲרִים,
עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה כָּלָה תְּרוּמָה, וַיִּתְּנָהּ לְכוֹהֵן, וְלֹא אַחֲרֵי זְמַן בְּדָקָה
וּמִצָּאָה חֲמִץ מַעַת שֶׁבְּדָקָה תַּחֲלָה עַד שְׁלוּשָׁה יָמִים, וְדַאי יֵין,
וְכָל יֵין שֶׁחָשַׁב בְּאוֹתָן הַיָּמִים שֶׁהַתְּרוּמָה שָׁלוּ בַּחֲבִית זוֹ, הָרִי
הוּא מִתְקֵן; מִכָּאן וְאֵלָךְ סֶפֶק, וְצָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה
שְׁנִיָּה.

כט. בְּשְׁלוּשָׁה פְּרָקִים צָרִיךְ לְבַדֵּק אֶת הַיֵּין שֶׁהַנִּיחוֹ לְהַפְרִישׁ
עָלָיו, שְׁמָא הַחֲמִיץ; וְאִלּוּ הֵן בְּקָדִים שְׁלֵמוּצָאֵי הַחֵג, וּבְהוֹצָאת
הַסִּמְדָר, וּבְשַׁעַת כְּנִיסַת מַיִם לַבֶּסֶר. וַיֵּין מִגָּתוֹ, מִפְּרִישֵׁין עָלָיו
בַּחֲזָקָה שֶׁהוּא יֵין אַרְבָּעִים יוֹם.

ל. הַמְנִיחַ פְּרוֹת לְהִיּוֹת מִפְּרִישׁ עָלֶיהֶן, עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ תְּרוּמָה אֶף
עַל פִּי שְׂאִין מִפְּרִישֵׁין לְכַתְּחָלָה, אֲלֹא מִן הַמֶּקֶף אִם הַפְּרִישׁ,
הָרִי הֵן בַּחֲזָקָה קִימִין. מִצָּאֵן שְׂאֵבְדוֹ הָרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ לְכָל מָה
שֶׁתִּקֵּן, שְׁמָא לֹא הַפְּרִישׁ עָלֶיהֶן אֲלֹא אַחֲרֵי שְׂאֵבְדוֹ; וּלְפִיכָף
מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה שְׁנִיָּה.

הַלְבוֹת תְּרוּמוֹת פֶּרֶק ו

א. תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר נֹאכָלֶת לְכוֹהֲנִים בֵּין גְּדוּלִים בֵּין
קִטְנִים, בֵּין זָכָרִים בֵּין נְקִבּוֹת, הֵם וְעַבְדֵיהֶם הַכְּנַעֲנִים וּבְהֵמָתָן:
שֶׁנֶּאֱמַר "וְכֹהֵן, כִּי-יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן כֶּסֶף" (ויקרא כב, יא). עֶבֶד
כוֹהֵן שְׁבָרַח, וְאִשֶּׁת כוֹהֵן שֶׁמָּרְדָּה הָרִי אֵלוֹ אוֹכְלִין.

ב. תְּרוּמָה שֶׁלְתוֹרָה אֵין אוֹכֵל אוֹתָהּ, אֲלֹא כוֹהֵן מִיָּחָס; אֲבָל
כוֹהֲנֵי חֲזָקָה, אוֹכְלִין בְּתְרוּמָה שֶׁלְדַבְּרִיָּהּ בְּלֶכֶד. וְתְרוּמָה
טְהוֹרָה בֵּין תְּרוּמָה גְּדוּלָּה בֵּין תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, בֵּין שֶׁלְתוֹרָה
בֵּין שֶׁלְדַבְּרִיָּהּ אֵינָה נִתְּנָת אֲלֹא לְכוֹהֵן תַּלְמִיד חֲכָמִים: מִפְּנֵי
שְׁאֶסוּר לֶאֱכֹל תְּרוּמָה טְמֵאָה, וְכָל עַמִּי הָאָרֶץ בַּחֲזָקָה טְמֵאָה.
לְפִיכָף נוֹתֵן תְּרוּמָה טְמֵאָה, לְכָל כוֹהֵן שִׁירְצָה.

ג. יִשְׂרָאֵלִית שֶׁנִּשְׁאָת לְכוֹהֵן, אִפְּלוּ קִטְנָה בַּת שְׁלוֹשׁ שָׁנִים
וַיּוֹם אֶחָד תֹּאכַל בְּתְרוּמָה וְחֻזָּה וְשׁוֹק; וְדִין תּוֹרָה שֶׁתֹּאכַל
מִשְׁנַתְאָרְסָה, שֶׁהָרִי הִיא קִנְיָנוּ. אֲבָל אֶסְרוּ חֲכָמִים שֶׁתֹּאכַל, עַד
שֶׁתִּכְנֶס לַחֲפָה: גִּזְרָה שְׁמָא תֹאכִיל תְּרוּמָה לְאִבִּיהָ וּלְאִחֶיהָ,
כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה בְּבֵית אָבִיהָ.

ד. חֶרֶשֶׁת וְשׁוֹטָה שֶׁנִּשְׁאָת לְכוֹהֵן אֵינָה אוֹכְלֶת בְּתְרוּמָה, אִפְּלוּ

השיאה אביה: גזרה שמא ישא חרש כוהן לחרשת, ויאכיל אותה; לפיכך גזרו שלא תאכל חרשת בת ישראל, כלל.

ה. הזר אסור לאכול תרומות, שנאמר "וכל-זר, לא-יאכל קדש" (ויקרא כב, י) אפלו היה תושב כוהן, או שכירו: תושב זה שכיר עולם, ושכיר זה שכיר שנים; ועבד עברי, הרי הוא כתושב. וכוהנת אשת הזר, הרי היא כזר שנאמר "וכל-זר", בין הוא בין אשתו.

ו. זר שאכל תרומה בזדון בין שהיה טמא בין שהיה טהור, בין שאכל תרומה טהורה בין שאכל טמאה חייב מיתה בידי שמים, שנאמר "ומתו בו, כי יחללהו" (ויקרא כב, ט). ולוקה על אכילתה; ואינו משלם דמי שאכל, שאינו לוקה ומשלם. ואם אכל בשגגה מוסיף חמש, שנאמר "ואיש, כי-יאכל קדש בשגגה ויסף חמשיתו . . ." (ויקרא כב, יד). "ובת-כהן כי תהיה, לאיש זר: היא, בתרומת הקדשים לא תאכל" (ויקרא כב, יב), שני ענינים בלאו זה: שאם תבעל לאסור לה ותעשה זונה או חללה, כמו שבארנו בהלכות אסורי ביאה הרי היא אסורה לאכול בתרומות לעולם כדין כל חלל, שהחלל כזר לכל דבר; ושם תנשא לישראל הרי היא אסורה לאכול במורם מן הקדשים שהוא חזה ושוק לעולם, אף על פי שגרשה או מת.

ז. אבל התרומות אוכלת אחר שגרשה הישראלי או מת, אם לא הניח ממנה בן: שנאמר "ובת-כהן כי תהיה אלמנה וגרושה, וזרע אין לה . . . מלחם אביה תאכל" (ויקרא כב, יג). מפני השמועה למדו "מלחם", ולא כל לחם: חוזרת היא לתרומה, ואינה חוזרת לחזה ושוק.

ח. ולא הכוהנת בלבד, אלא אפלו לוייה וישראלית שנבעלה לאסור לה הואיל ונעשת זונה אסורה לאכול בתרומה לעולם, ואף על פי שיש לה זרע מכוהן. לפיכך השבויה אינה אוכלת בתרומה, ואף על פי שהיא אומרת טהורה אני; וכל שבויה שנאמנת לומר טהורה אני או שיש לה עד כדי שתהיה מתרת לבעלה, הרי זו אוכלת בתרומה. והנרבעת לבהמה לא נפסלה מן הכהנה, ואוכלת.

ט. ישראלית שיש לה זרע מכוהן, אוכלת בשביל בנה בין זכרים בין נקבות, ואפלו טמטום ואנדרגינוס, ואפלו זרע הזרע עד סוף העולם: שנאמר "וזרע אין לה" (ויקרא כב, יג); כשם שזרע ישראל מכוהנת פוסל אותה כך זרע כוהן מישראלית מאכיל אותה, ואף על פי שהוא זרע פסול.

י. כיצד: בת ישראל שנשאת לכוהן, או כוהנת לישראל, וילדה ממנו בת, ובא על הבת מי שהוא ערוה עליה או שנשאת לממזר, ומתה הבת, והרי הממזר קים היתה אם אמו בת ישראל לכוהן, תאכל בתרומה; בת כוהן לישראל, לא תאכל בתרומה. הנה למדת שהיא אוכלת בשביל זרעה, ואף על פי שאותו הזרע פסול ואפלו ישראל אינו; ואין צריך לומר שאם היתה לה בת מכוהן, אף על פי שהבת נשואה לישראל, ואפלו נתחללה הרי אמה אוכלת בשביל הבת הפסולה.

יא. פיוצא בו הכוהנת שאינה אוכלת מפני זרעה שמישראל, אף על פי שאותו הזרע כוהנים. כיצד: בת כוהן שנשאת לישראל, וילדה ממנו בת, והלכה הבת ונשאת לכוהן, וילדה

מִמֶּנּוּ בֶן הָרִי זֶה רָאוּי לְהִיּוֹת כּוֹהֵן גָּדוֹל, מֵאֲכִיל אֶת אִמּוֹ, וּפּוֹסֵל
אֶת אִם אִמּוֹ, וְאַף עַל פִּי שְׁמִתָּהּ אִמּוֹ; וְזֹאת אוֹמֶרֶת לֹא כִּבֵּן בְּתִי
כוֹהֵן גָּדוֹל, שֶׁהוּא פּוֹסֵלֵנִי מִן הַתְּרוּמָה.

יב. הָעֶבֶד אֵינוֹ פּוֹסֵל מִשּׁוּם זֶרַע, וְאֵינוֹ מֵאֲכִיל. כִּיצַד: כּוֹהֵנֶת
שְׁנֵשֶׁאת לְיִשְׂרָאֵל, אוֹ יִשְׂרָאֵלִית שְׁנֵשֶׁאת לְכוֹהֵן, וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ
בֶּן, וְהֵלֶךְ הַבֵּן וְנִכְבַּשׁ עַל הַשְּׁפָחָה, וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ עֶבֶד, וּמֵת הַבֵּן
וְהָרִי הָעֶבֶד קָיָם הֵיְתָה אִם אָבִיו שָׁלַעְבַּד זֶה בֵּת יִשְׂרָאֵל לְכוֹהֵן,
לֹא תֹאכַל בְּתֵרוּמָה; הֵיְתָה בֵּת כּוֹהֵן לְיִשְׂרָאֵל, תֹאכַל: שְׂאִין זֶה
זֶרַע, שֶׁהָעֶבְדִּים אֵין לָהֶם יְחוּס.

יג. בֵּת יִשְׂרָאֵל שְׁנֵשֶׁאת לְכוֹהֵן, וּמֵת וְלָהּ מִמֶּנּוּ בֶּן, וְחִזְרָה
וְנֵשֶׂאת לְיִשְׂרָאֵל לֹא תֹאכַל בְּתֵרוּמָה. מֵת הַיִּשְׂרָאֵלִי, וְלָהּ מִמֶּנּוּ
בֶּן לֹא תֹאכַל בְּתֵרוּמָה; מֵת בָּנָה מִיִּשְׂרָאֵל, אוֹכֶלֶת בְּשִׁבִּיל בָּנָה
הָרֵאשׁוֹן.

יד. בֵּת כּוֹהֵן שְׁנֵשֶׁאת לְיִשְׂרָאֵל, וַיֵּשׁ לָהּ מִמֶּנּוּ בֶּן, וְחִזְרָה וְנֵשֶׂאת
לְכוֹהֵן תֹאכַל בְּתֵרוּמָה; מֵת וְלָהּ מִמֶּנּוּ בֶּן, תֹאכַל בְּתֵרוּמָה; מֵת
בָּנָה מִכוֹהֵן אֲסוּרָה לֶאֱכֹל, מִפְּנֵי בָנָה שְׁמִיִּשְׂרָאֵל. מֵת בָּנָה
מִיִּשְׂרָאֵל חוֹזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ כְּנַעֲנִיָּה, וְאוֹכֶלֶת בְּתֵרוּמָה; וְאֵינָהּ
אוֹכֶלֶת בְּחִזָּה וְשׁוֹק.

טו. בֵּת יִשְׂרָאֵל שְׁנֵשֶׁאת לְיִשְׂרָאֵל תְּחִלָּה, וַיֵּשׁ לָהּ מִמֶּנּוּ בֶּן,
וְחִזְרָה וְנֵשֶׂאת לְכוֹהֵן אוֹכֶלֶת בְּתֵרוּמָה; מֵת וְלָהּ מִמֶּנּוּ בֶּן אוֹכֶלֶת
בְּפָנֶי בָנָה הָאַחֲרוֹן, שֶׁהָרִי הוּא מֵאֲכִילָהּ כָּמוֹ שֶׁהָאֲכִילָהּ אָבִיו.